

Landdistriktskonferencen 2006

LEMVIG

**- Bosætning og erhverv
- et samspil mellem to strategier**

Indenrigs- og
Sundhedsmini

April 2006

Indenrigs- og Sundhedsministeriets Landdistriktskonference 2006

Dette hæfte er skrevet og redigeret af Landdistrikternes Fællesråd og Indenrigs- og Sundhedsministeriet, maj 2006.

Indhold

Fredag den 28. april 2006:

Indledning 4

Ekskursioner:

Tur 1 Natur- og friluftsfaciliteter som ressource for bosætning 5

Tur 2 Kulturpersoners betydning for bosætning 6

Tur 3 Erhvervsudvikling og iværksætter i Nordjylland 8

Oplæg i Lemvig Kirke:

“Lidenlund i Grantriis’ fodspor” ved Ellen Damgaard, museumsinspektør, Lemvig Museum 8

Aftenens oplæg ved Leif Mikkelsen, kommunalpolitisk ordfører, Venstre, med efterfølgende debat. 9

Lørdag d. 29. april 2006:

Godmorgen ved Jørgen Nørby, borgmester, Lemvig Kommune 14

“Bosætning i landets yderområder – hvem er tilflytterne og hvorfor kommer de?”
ved Thorkild Ærø, forskningschef, Statens Byggeforskningsinstitution 14

“Kvinder og mænds arbejds- og familieliv i udkantsområder i Danmark. Hvem bor hvor – og hvorfor?”
ved Bodil Bjerring, antropolog, Aalborg Universitet 16

“På Herrens Mark eller kampen om den store, udendørs fortælling”
ved Johs. Nørregaard Frandsen, institutleder, Syddansk Universitet 17

“De små herligheders Paradis – om natur og kultur som potentiale for udvikling på Lemvig-egnen”
ved Ellen Damgaard, museumsinspektør, Lemvig Museum 19

Perspektiv
ved Mette Vedel, direktør, Nordvestjysk Erhvervsråd og Erhvervscenter 20

Projektudstillingen 22

Bagsiden

Billeder fra en spændende konference.

Indledning

Indenrigs- og Sundhedsministeriet afholdt sin årlige landdistriktskonference d. 28.-29. april 2006 i Lemvig. Konferencen fokuserede på, hvordan der sikres en bæredygtig udvikling for bosætning og erhverv i landdistrikterne. Konferencens formål er at fungere som en platform for udveksling af meninger og erfaringer. Konferencen har endvidere et socialt formål, idet den giver en lang række af de lokale ildsjæle, der arbejder for udvikling i landdistrikterne, lejlighed til at mødes.

Indenrigs- og sundhedsminister Lars Løkke Rasmussen var desværre forhindret i at deltage i konferencen fredag aften. I stedet deltog Venstres kommunalpolitiske ordfører Leif Mikkelsen med et indlæg og efterfølgende debat.

Om Lemvig – Vestjyllands Smilehul

I Lemvig Kommune er der hav, fjord og skov. Mod vest ligger Vesterhavet, og mod nord ligger Limfjorden, mod øst Danmarks største plantede skov, Klosterheden, og mod syd de flade sandede jorder med søer, enge og skov.

Dette giver kommunen en fantastisk natur med mulighed for utallige fritidsaktiviteter eller blot total afslapning.

Centerbyen Lemvig ligger ved Lem Vig og er omkranset af Limfjordslandets grønne bakker.

Lemvig Kommune har et meget aktivt og varieret foreningsliv med mange muligheder for alle aldersklasser.

Lemvig Kommune har ca. 18.000 indbyggere, hvoraf ca. 7.000 bor i Lemvig By. Arealmæssigt er kommunen en af de største i Danmark med ca. 465 km². Efter 1. januar 2007 består Lemvig Kommune af nuværende Lemvig og Thyborøn-Harboøre Kommune.

Hovederhvervene i området er landbrug, fiskeri og service- og fremstillingsvirksomhed. Kommunen har mange små og flere store moderne landbrug. Der er stor produktion af svin og kreaturer. Der er endvidere mange mindre service- og industrivirksomheder og håndværksmestre. Fiskeriet indtager en mindre plads i erhvervslivet end tidligere, men der er stadig kuttere, der fisker i Vesterhavet, og små fjordkuttere. Den hyggelige havn, som ligger tæt ved gågaden, er med til at gøre byen attraktiv for besøgende. Byen byder desuden på mange muligheder for overnatning, besøg på museer, idræts- og kulturcentre med svømmehaller, bowlingcenter og golfbane.

Lemvig har desuden et stort udbud af både grundlæggende og videregående uddannelsesmuligheder.

Ekskursion 1

Natur og friluftsfaciliteter som ressource for bosætning

Afgang med Naturbussen – “det rullende naturformidlingscenter”.

Naturbussen er et naturvejledningstilbud, som også handicappede har stor glæde af. Bussen er udstyret med en del nyudviklet materiale såsom digitalt filmkamera med kraftig zoom-linse og tilhørende skærme, hvor detaljer vedrørende de observerede fugle og pattedyr kan vises i forstørrelser. Natobservationsudstyr, retningsbestemt lydudstyr til optagelse af dyrestemmer og trådløs internetforbindelse er ligeledes nyttigt udstyr i bussen.

Turen startede i Klosterhedens Statsskovdistrikt, hvor skovrider Thomas Borup Svendsen viste rundt i Klosterhedens varierede natur og fortalte om arbejdet med at øge den biologiske mangfoldighed.

Klosterheden Statsskovdistrikt administrerer ca. 20.000 hektar, hvoraf ca. 11.600 er bevokset med skov. Resten består af heder, ådale, strandenge m.v. Hovedparten af distriktets areal udgøres af Klosterheden Plantage, der med sine 6.400 hektar er en af landets største plantager.

Der findes et rigt dyreliv med bl.a. en af landets største bestande af kronvildt samt Danmarks eneste bestand af vilde bævere. Bæverne blev udsat i 1999 og stammer fra Elben i Tyskland. Spor efter bævere kan tydeligt ses langs vandløb og søer – specielt ved Møllesøen er der gode muligheder.

På turen blev der søgt efter bævere, bæverspor og bæverdæmninger. Bæverne giver en unik naturoplevelse og udgør en stor turistattraktion.

Slutteligt besøgte skovlegepladsen og shelterpladsen.

Herefter kørte Naturbussen videre til Nissum Fjord, hvor gæssene kunne opleves på nært hold ved hjælp af den avancerede teknologi i bussen.

Ved Nissum Fjord hørte deltagerne om Natura 2000 området, inden turen gik videre til Høfte Q ved Fjaltring.

Klosterhedens Statsskovdistrikt har haft et givtigt samarbejde med de lokale beboere i Fjaltring om udvikling af natur og friluftsfaciliteter, der har stor betydning for områdets beboere.

Museums inspektør
Dagmar Warming

Ekskursion 2

Kulturpersoners betydning for bosætning

Turen startede med et besøg på **Museet for Religiøs Kunst**, hvor museumsinspektør Dagmar Warming fortalte om museets forankring i lokalsamfundet og dets betydning for bosætning i lokalsamfundet med fokus på museets store kreds af frivillige medarbejdere.

På en af Lemvigs smukkeste beliggende grunde ved Limfjorden lå tidligere byens gamle sommerrestaurant. Den nedbrændte, og ved hjælp af bl.a. by, amt og private fonde byggede man på grunden i 1994 første etape af kunstmuseet.

Den første udvidelse kom allerede i 1998, og i sommeren 2006 bliver endnu en tilbygning indviet, således at der foruden den faste samling bliver plads til skiftende særudstillinger. Museet for Religiøs Kunst ønsker med skiftende særudstillinger at fokusere på den kunst, der før såvel som nu har ladet sig inspirere af livets store eksistentielle spørgsmål.

Museet får ca. 325.000 kr. i driftstilskud fra amtet og kommunen, mens fonde og private tilskud finansierer den øvrige del. Det store netværk af frivillige er

“grundstammen” i museet og et godt sted “at starte”, hvis man er tilflytter til området.

Mange berømte kunstnere har udstillet på Museet for Religiøs Kunst, hvilket har bragt Lemvig på landkortet og udbredt kendskabet til museet. I øjeblikket udstiller den berømte kunstner Tróndur Patursson fra Færøerne med sine flotte glasmosaikker og malerier. Senere på året vil værker af Niels Larsen Stevns og Andrej Kolkoutine, Rusland, blive udstillet på museet.

At der i dag ligger et kunstmuseum i Lemvig, der som sit særlige område har den religiøse kunst, udspringer af den store udsmykning af Lemvig kirke, som billedkunstneren Bodil Kaalund udførte i perioden 1976-81. Kunstnerens samarbejde med befolkningen på egnen førte til mange samtaler om kunstens væsen og om dens rolle og forhold til kirke og religion. De store eksistentielle spørgsmål om liv og død, om tilværelsens mening og sammenhæng optager mange mennesker. Samtidig har globaliseringen åbnet verden for alle, og forståelse samfundene imellem er blevet mere nødvendig end nogensinde. Kunsten har til alle tider afspejlet, hvad der rører sig i tiden, og museet i Lemvig ser det som sin opgave at vise, hvorledes den religiøse dimension kommer til udtryk ikke mindst i nutidskunsten. På denne måde fortsætter man den samtale og debat, der startede på egnen i forbindelse med udsmykningen af byens kirke.

Læs mere på: www.mus-rel-kunst.dk

Herefter gik turen til **Fjaltring** – en speciel landsby ved Vesterhavet, der har fastholdt et aktivt liv og tiltrukket mange kulturpersonligheder og “kulturelskere” udefra. Med havet som nærmeste nabo bag det yderste dige syd for Fjaltring ligger **Kunst- og Kulturcentret Tuskær**. Et sted med rum til fordybelse, hvor det enkelte menneske kan hente oplevelser og få inspiration og næring til de livgivende og skabende kræfter, vi alle besidder.

I 1986 fandt en lille bestyrelse sammen omkring Elin Nilsson – stifter og daglig leder – og startede Tuskær. Tuskær blev senere en selvejende institution, hvor man i dag afholder kurser, foredrag og udstillinger. Lokalerne er ombygget af en gammel lade, høloft, stald etc. og forvandlet til indbydende lokaler.

Læs mere på: www.tuskaer.dk

Formand for Turistforeningen, Anders Bune, fortalte om kulturen i Fjaltring, og om hvordan det gennem en bevidst strategi er lykkedes at fastholde og tiltrække beboere. Fjaltring-Trans er to små sogne helt ude ved Vesterhavet. Havets nærhed har altid haft stor betydning for de ca. 350 faste indbyggere i området. Kystnedbrydningen har gennem tiden været betydelig her, men den er nu næsten stoppet ved hjælp af moderne kystsikringsmetoder. Tidligere boede her næsten udelukkende bønder og fiskere, men i det moderne Fjaltring-Trans præger tilflyttere og nye erhverv egnen lige så meget. Fjaltring-Trans er således sogne, hvor det er lykkedes at forene familier, som har boet her i flere slægtled, og tilflyttere i fælles bestræbelser på at få landsbysamfundet til at blive ved med at være et godt sted at være.

Fjaltring og Trans kirker ligger ganske tæt ud til havet, hvor de står som sømærker over de to sogne. Sognene har altid været præget af grundtvigianismen, ligesom den over hundrede år gamle Fjaltring Friskole, som nu er den eneste skole her – med ca. 36 elever i 0.-7. klasse.

Sognene er kendt som kulturens højborg i Lemvig Kommune. Udover kulturcentret Tuskær ligger her også Tukak Teatret samt børne- og ungdomsteatret Balder.

Man har i Fjaltring et levende og aktivt foreningsliv med en lang række foreninger og sammenslutninger. I øjeblikket er der ca. 36 arbejdsgrupper og foreninger i gang med forskellige projekter. F.eks. er der bredbånd til alle for 25 kr./md., der arrangeres "open by night" og fællesspisning, købmanden er blevet til en specialforretning, der tiltrækker folk langvejs fra, og så er der etableret et "Fjaltring Universitet", hvor man må have forstand på alt over en fredagsbajer i den gamle ladebygning.

I Fjaltring og Trans går man ikke og venter på, at andre skal gøre noget for én. Man går selv i gang, og kan man ikke få støtte, så gennemfører man det selv.

I de senere år er det blevet lettere at gennemføre nye planer, idet man har fået opbygget sin egen "fond". I Fjaltring er der blevet rejst fem store vindmøller. De to er fællesejede, således at næsten alle lokale er medejere og får et godt udbytte. De tre er enkeltmands-ejede, men ejerne er gået med til, at møllerne afgiver en procentdel til fælles skabets bedste. Det kaldes "Fjaltring Vindparks Bidragspulje", og den årlige uddeling har rundet de 100.000 kr. Fjaltring Landsbyhøjskole er endnu et eksempel på et lokalt tiltag, hvori landsbyen er blevet involveret. Det er først og fremmest Landsbyhøjskolens ønske hver sommer

at invitere indenfor i Fjaltring-Trans, så gæsterne kan få et indblik i livet i en levende landsby, og byen kan få glæde af gæsterne udefra.

Nøgleordene i landsbyen er:

- du skal tro, du er noget
- byd fremmede velkommen, vær åbne
- hvis der skal ske noget, skal du lave det selv
- sørg for at der er plads til, at man er, som man er – giv plads til forskellighed
- gå "kvalitets-vejen"
- vis udholdenhed
- man kan lave meget sammen, uden at det behøver at koste noget
- man skal ikke fokusere på forhindringerne, bare gør det!

Turen gik videre til **Gammelgaard Glas** ved Bøvling, der er et lille familiefirma, med speciale i design og fremstilling af glasfigurer til højtider og årstider. Figurerne er håndlavet og på den måde unikke. I dag eksporterer firmaet til 12 lande.

Ejeren og grundlæggeren af firmaet, Ingalil Christensen, tog imod og fortalte om virksomheden og dens betydning for kommunen. Hvordan der blev startet på helt bar bund, og hvordan udviklingen har været frem til i dag. Der blev taget udgangspunkt i eksisterende faciliteter og videreudviklet, men der har været store og små forhindringer undervejs, som skulle overvindes.

Læs mere på: www.gammelgaardglas.dk

Ekskursion 3

Erhvervsudvikling og iværksætteri i Nordvestjylland

Besøget startede hos **JM Products Aps**, hvor ejer Jens Møller viste rundt og fortalte om virksomhedens opstart og udvikling. Virksomheden udvikler og producerer Cavi-Art®, der er kaviar fremstillet af havtang.

Jens Møller Products ApS blev stiftet i 1994, efter at Jens Møller opfandt og fik patent på produktet Cavi-Art. Herfra eksporteres Cavi-Art til de fleste lande i EU samt flere lande i resten af verden.

Virksomhedens mål er at udvikle nye produkter samt at producere og afsætte disse med den nødvendige hensyntagen til en bæredygtig anvendelse af naturens råvarer og ressourcer.

Læs mere på: www.cavi-art.dk

Ekskursionsdeltagerne besøgte herefter **Løkkes Maskinfabrik**, hvor ejer Günther Løkke viste rundt på fabrikken og fortalte om virksomhedens opstart og udvikling. Virksomheden udvikler og producerer plantørringsanlæg og lagerløsninger til korn- og frøavlere.

Løkkes Maskinfabrik er grundlagt i 1960 af Jens Christian Løkke, og virksomheden beskæftiger i dag ca. 70 medarbejdere. Fabrikken har en markedsførende position på hjemmemarkedet, og derudover eksporterer virksomheden plantørringsanlæg og lagerløsninger samt relaterede produkter til 20 forskellige lande.

Læs mere på: www.loekkes.dk

Herefter gik turen til **Nupark**, Nordvestjysk Udviklingspark, der er et samarbejde mellem kommunerne i Holstebro, Struer, Vinderup, Thyholm, Lemvig, Ulfborg-Vemb og Thyborøn-Harboøre samt forsyningsvirksomheden Vestforsyning i Holstebro.

Målet med Nupark er at skabe vækst og udvikling i hele det nordvestjyske område, hvilket skal ske gennem samarbejde mellem det offentlige, uddannelsesinstitutionerne og virksomhederne i området. Derfor arbejder Nupark løbende på at tiltrække virksomheder, hvilket også er lykkedes i stor udstrækning.

Læs mere på: www.nupark.dk

Efter rundturen og orienteringen om Nupark fulgte et oplæg om henholdsvis Nordvestjysk Erhvervscenter og VIFU – Videnscenter for Fødevarerudvikling, der begge er placeret på Nupark.

Nordjysk Erhvervscenter er etableret af Nordvestjysk Erhvervsråd for at støtte og inspirere de lokale virksomheder. Erhvervscentret har fokus på service og

netværk, for derigennem at skabe de bedste muligheder for udvikling og vækst.

Læs mere på: www.nordvest-erhverv.dk

VIFU – Videnscenter for Fødevarerudvikling er resultatet af et samarbejde mellem Danmarks førende forskningsinstitutioner på fødevarerområdet og har til formål at bygge bro mellem forskningen og uddannelsesmiljøerne på den ene side og producenter, landmænd, fiskere og virksomheder på den anden side. Målet er at samle viden og erfaring fra begge verdener og skabe udvikling og vækst i fødevarerhvervet.

Læs mere på: www.vifu.dk

“Lidenlund i Gantriis’ fodspor”

Alle deltagere fra de tre ekskursioner samledes til sidst i Lemvig Kirke til en spændende og sjov beretning ved Ellen Damgaard, Lemvig Museum.

Kirken stammer fra 1200-tallet, og tårnet kom til i 1400-tallet. I 1935 fik kirken en gennemgribende ombygning, hvor tårnet blev forsynet med et løgformet spir. Kirkespiret bliver i dag – trods datidens protester – betragtet som en uundværlig del af byens silhuet, og den bruges som byens vartegn og kendes fra den lokalinspirerede tegneserie “Livets gang i Lidenlund”. Lidenlund har inspireret til at lave “Lidenlund-dage”, hvor lokalbefolkningen og besøgende iklæder sig fortids påklædning.

Ellen Damgaard fortalte desuden lidt om området og landsbyudvikling generelt. Der henvises i øvrigt til hendes oplæg på konferencen om lørdagen.

Aftenens oplæg og debat

Borgmester **Jørgen Nørby** bød velkommen til Lemvig, "Vestjyllands smilehul, hvor solen altid smiler". Der lød en særlig velkomst til Leif Mikkelsen, der med kort varsel måtte springe til i stedet for indenrigsministeren. Jørgen Nørby lagde ikke skjul på en skuffelse over afbuddet, da han – med et glimt i øjet – mente, at Lars Løkke Rasmussen ville være blevet betydelig klogere, når han vendte hjem til København, hvis han havde haft mulighed for at deltage. Borgmesteren lagde således ikke skjul på, at kommunen syntes, at der har været festtaler på festtaler og mangel på realiteter i forbindelse med strukturreformen.

Tale af Leif Mikkelsen, Venstres kommunalpolitiske ordfører:

"Det er svært at erstatte Lars Løkke – men folk skal ikke holde sig tilbage for at "skælde ud" på mig i stedet. Jeg har glædet mig til at komme, da emneområdet er vedkommende, nærværende og spændende. Deltagelsen på konferencen er den største nogensinde, hvilket viser, at mange er engageret i området. Der er forskel på land og by, hvilket giver en ekstra god grund til at diskutere dette emne.

Med arrangementet her i Lemvig har vi en dagsorden, som politisk er meget vigtig og meget spændende. En dagsorden, der berører og derfor interesserer mange mennesker.

Det positivt, for der er ingen tvivl om, at det lokale engagement er en grundsten for en styrket udvikling i landdistrikterne.

Regeringens fortsatte fokus på landdistriktsudvikling
En anden grundsten er naturligvis, at regeringen fortsætter med at sætte fokus på landdistriktsudvikling. Regeringen er meget bevidst om, at landdistriktsudvikling skal ske på både kommunalt, regionalt og statsligt niveau. Kunsten er at etablere det bedst mulige samspil imellem de forskellige niveauer.

Bare i det seneste år er der sket meget.

Kommunalreformen, nærdemokratiet og landdistrikterne
Og det kommer nok ikke som en overraskelse for jer, når jeg starter min tale med at nævne kommunalreformen, hvor de sidste brikker faldt på plads i det forgangne år.

Visionen bag reformen er et stærkt og bæredygtigt kommunestyre, der kan løfte de lokale udviklingsopgaver og sikre en bedre service og en mere sammenhængende offentlig sektor for borgerne.

Leif Mikkelsen, Venstres kommunalpolitiske ordfører.

Den nye kommunestruktur betyder, at vi fremover i mindre omfang kan tale om land- og bykommuner. Rigtig mange kommuner vil bestå af både landdistrikter og byområder. Der vil således i de fleste kommuner være et indlysende behov for at forholde sig til udviklingen i kommunens landdistrikter.

Jeg har stor tillid til, at kommunerne tager opfordringen op og udarbejder en lokal landdistriktspolitik.

Landdistriktspolitikken skal forholde sig aktivt til landdistrikterne i sammenhæng med andre politikområder. Den skal kort og godt beskrive de aktivitets- og projektmuligheder, der er for kommunens lokalsamfund og landsbyer. Det arbejde er man i mange af de nye kommuner allerede godt i gang med.

Jeg har også fuld tillid til, at kommunerne er deres ansvar bevidst, når det kommer til inddragelse af borgerne.

Tænketanken om Nærdemokrati, som indenrigs- og sundhedsministeren nedsatte sidste år, afgav i efteråret en redegørelse. En af de klare beskeder var, at kommunerne skal i arbejdstøjet, når det handler om at inddrage borgerne i de kommunale beslutninger.

Kommunerne skal have en klar strategi for inddragelse af borgerne både i tilblivelsen og udførelsen af kommunalbestyrelsens beslutninger. Og der skal være en klar indgang for borgere og foreninger, der vil give deres besyv med i det kommunale arbejde.

Opfordringerne fra tænketanken er rettet mod kommunerne i forventning om, at det bedste resultat kommer ved lokale initiativer i stedet for centrale diktater.

Jeg har i den forbindelse fået at vide, at mange af ansøgningerne til årets landdistriktspulje viser, at man allerede er i fuld gang lokalt med nye initiativer. Der arbejdes bl.a. med at integrere de eksisterende lokale landsbynetværk i de nye kommuner.

Udligningsreformen

Som led i kommunalreformen er vi i Folketinget ved at behandle den såkaldte udligningsreform.

Som forventet er resultatet ikke til alles fulde tilfredshed, men det er min fornemmelse, at man i de fleste landdistriktsområder hælder til den positive side. For med reformen flytter vi penge fra by til land. Hermed skabes der mere lige muligheder for landets kommuner.

Uden udligning ville vi opleve, at kommunerne blev tvunget til store forskelle i servicen til borgerne. Vi ville opleve store forskelle på børnepasning, ældrepleje og folkeskole fra kommune til kommune.

Skal vi undgå et skævt Danmark, er det helt centralt, at *alle* kommuner får mulighed for at tilbyde et fornuftigt serviceniveau. Derfor er udligningsreformen også en vigtig del af grundlaget for et stærkt kommunalt selvstyre i Det nye Danmark.

Beregninger viser, at det højere udligningsniveau generelt er til fordel for kommunerne uden for hovedstadsregionen, og det sikrer bedre vilkår for en sund konkurrence om at skabe de mest attraktive kommuner.

Med reformen afskaffes også en række særordninger. Det betyder bl.a., at kommunerne kan se frem til at få et mere samlet overblik over hele økonomien ved en samlet udmelding af det statslige tilskud til kommunerne, frem for, som tidligere, at skulle afvente svar på diverse ansøgninger mv.

I alt omfordeles ca. 1,1 mia. fra kommuner og borgere i de bedst stillede kommuner til kommuner og borgere i mindre gunstigt stillede kommuner.

Med udligningsreformen på plads har vi på Christiansborg leveret den sidste del af grundlaget for kommunalreformens gennemførelse.

Placering af statslige arbejdspladser i forbindelse med kommunalreformen

I forbindelse med kommunalreformen skulle vi også tage stilling til den geografiske placering af lokale statslige arbejdspladser.

Forligspartierne var enige om, at vi her havde en historisk chance for at vise, at der er politisk vilje bag de politiske målsætninger om at modvirke tendenserne til at offentlige arbejdspladser koncentrerer sig i de store byer.

Den beslutning har givet en del debat. Konkret har vi senest oplevet en offentlig debat om bemanningen af skattecetret i Ringkøbing.

Lad mig understrege, at jeg har fuld forståelse for, at især medarbejdere, der skal flytte over lange afstande, kan have deres betænkeligheder. Men som politiker har jeg det nu alligevel godt med, at vi havde modet til bevidst at træffe nogle beslutninger, der sikrer en spredning af de nye statslige arbejdspladser ud over hele landet.

Regionalpolitiske initiativer

Der er jo landdistrikter i hele Danmark. Men der også forskel på landdistrikter alt efter den geografiske beliggenhed. Når man snakker om udvikling af landdistrikter, er der derfor selvsagt en sammenhæng til den regionalpolitiske dagsorden.

Der er for mig ingen tvivl om, at kommunalreformen bliver en løftestang for regional udvikling. De offentlige opgaver skal løses på nye måder, og der etableres nye samarbejdsrelationer, bl.a. regionale vækstfora. Både lokalt og regionalt får man en platform og muligheder for selv at bestemme sin egen udvikling med udgangspunkt i egne styrker og rammebetingelser.

Samtidig med at kommunalreformen for alvor træder i kraft den 1. januar 2007, starter en ny periode for EU strukturfondene. For Danmark er de vigtigste EU programmer Regional- og Socialfonden, Landdistriktsprogrammet og Fiskerifonden. De tre programmer får hver især stor betydning regionalt.

Samtidig er det meget vigtigt for regeringen, at indsætterne målrettes. For at programmerne skal få størst mulig effekt, er det afgørende, at der skabes synergi mellem de forskellige indsætter. Altså at indsætterne spiller sammen, så vi får volumen i den udvikling, som EU-programmerne skal være med til at understøtte.

For eksempel kan man forestille sig, at der skal etableres et iværksætterhus. Her kan medfinansiering fra Regionalfonden støtte den fysiske infrastruktur, mens særlige rådgivningstilbud i iværksætterhuset på fødevareområdet kan ske med medfinansiering fra landdistriktsmidlerne. Det var blot et eksempel.

Samtidig med at der skal skabes sammenhæng mellem programmerne, skal vi også sikre, at indsætterne målrettes til regeringens øvrige politik. Her tænker jeg i sær på

globaliseringsstrategien "Fremgang, fornyelse og tryk-
hed", som regeringen netop har præsenteret.

Det indeholder i alt 333 initiativer, som skal ruste Danmark
til fremtiden og til de udfordringer, der er i den internatio-
nale økonomi. I strategien er der bl.a. afsat midler til forsk-
ning, innovation og iværksætteri.

Det er afgørende for regeringen, at disse initiativer for-
ankres i regionerne. Regeringen har derfor også nedsat et
regionalpolitisk ministerudvalg, som bl.a. skal koordinere
og følge de statslige initiativer inden for strategien og
sikre, at initiativerne udmøntes på regionalt niveau.

EU's landdistriktsprogram

Lad mig lige vende tilbage til EU programmerne.

For jeg ved, at der – ikke mindst blandt jer, som er til stede i
dag – er stor bevågenhed på det kommende Landdistrikts-
program. Jeg har bemærket, at der rundt om gøres mange
spekulationer over, hvordan pengene til landdistrikts-
udviklingsudvikling skal udmøntes.

Jeg ved, at regeringen er i fuld gang med at udarbejde
Danmarks strategi for EU's nye landdistriktsprogram, og
regeringen forventer at kunne fremlægge strategien inden
længe.

Indtil da må jeg imidlertid bede jer væbne jer med tålmodig-
hed.

Formålet med det nye landdistriktsprogram er overordnet
set at fremme vækst og udvikling i landdistrikterne.
Landdistriktsprogrammet har tre akser. Groft sagt vedrører
akse 1 erhvervsudvikling – herunder nye produktions-
former f.eks. i landbruget. Den anden akse vedrører en
styrket indsats for miljøet og under den tredje akse priori-
teres projekter, som bredt vedrører levevilkårene i land-
distrikterne.

Regeringen har som nævnt endnu ikke fastlagt den ende-
lige fordeling af midlerne mellem de tre akser. Ved enhver
fordeling er der jo forskellige hensyn, som skal overvejes,
og samtidig er det i øvrigt også vigtigt at sikre, at der
skabes sammenhæng med indsatserne i de øvrige EU
programmer, som udmøntes i Danmark.

Det tror jeg, at alle her har forståelse for.

Regeringen vil sikre, at de forskellige indsatser på
erhvervsområdet i EU-programmerne supplerer hinanden
godt, og at man ved en samlet betragtning af program-
merne under ét sikrer sig en fornuftig balance mellem
erhvervsindsats, miljøindsats og landdistriktsudvikling
generelt.

EU's landdistriktsprogram og især programmets tredje akse
ligger godt i tråd med temaet for denne konference, nemlig
sammenhængen mellem bosætning og erhverv i
landdistrikterne.

For der er ingen tvivl om, at beskæftigelse er en afgørende
forudsætning for en bæredygtig udvikling i landdistrikt-
erne. Et godt erhvervsliv og gode arbejdspladser er
afgørende for at tiltrække nye borgere. Samtidig kan
attraktive bosætningsmuligheder forstærke erhvervs-
udviklingen.

Globaliseringsstrategien

Jeg har flere gange nævnt regeringens netop fremlagte
globaliseringsstrategi, og jeg vil også afslutningsvis
berøre denne.

For der tales jo meget om globalisering i øjeblikket. I alle
mulige sammenhænge – politiske, økonomiske og kulturel-
le – tales der om, at verden bliver stadig mere åben, og at
vi i dag handler og kommunikerer med næsten alle lande i
verden.

Jeg kan godt forstå, hvis der måtte være et par stykker i
forsamlingen her, der spørger sig selv, hvor landdistrikt-
erne er i al denne globaliseringssnak og i strategierne for at
fremtidssikre Danmark.

Lad mig i den forbindelse understrege, at landdistrikterne
er en meget vigtig del af det Danmark, som vi skal fremtids-
sikre med denne strategi.

Det understreges igen og igen i globaliseringsstrategien,
at sammenhængskraften i Danmark er afgørende for, at vi
fortsat kan være blandt de rigeste lande i verden.

Alle skal være med. Alle skal tage et ansvar og være parate
til fornyelse og omstilling.

Og fornyelsen skal forankres i uddannelsesinstitutioner, i
virksomheder og hos de lokale myndigheder. Det er her,
man har udfordringerne inde på livet, og det er her, for-
andringerne skal gennemføres i praksis.

Så jeg er overbevist om, at landdistrikterne også får gavn
af de mange initiativer, der sættes i værk med globalise-
ringsstrategien.

Afslutning

Jeg vil derfor runde min tale af med at opfordre jer alle til at
møde den store udfordring, som globaliseringen er, med
samme engagement og initiativrigdom, som I lægger for
dagen, når det gælder landdistriktsudvikling."

Debat:

Efter Leif Mikkelsen tale var der mulighed for at stille spørgsmål.

Barbara Diklev, Landsforeningen af Landsbysamfund (LAL) bad Leif Mikkelsen tage følgende med tilbage til indenrigsministeren: "Det er uretfærdigt, at tilskud til kompetenceuddannelser igennem DFFE er en skattepligtig indkomst for private deltagere.

Kan vi få en status for pengene i EU's landdistriktsprogram? Er de lovet væk til landbruget i årevis frem?

Og endelig: når bosætning og erhverv nævnes som vigtige elementer i landdistriktsudviklingen, hvorfor reduceres befolkningen i udkantsområderne i Landsplanredegørelsen så til "kustoder" på deres egen egn?"

Hertil svarede **Leif Mikkelsen**, at han ville tage spørgsmålene med til indenrigsministeren – særligt spørgsmålet omkring skat, som han også umiddelbart syntes lød mærkeligt. "Landbruget er en væsentlig del af landdistrikterne, og et levende landbrug er netop med til at skabe et naturligt liv. Udligningsreformen er i den forbindelse et godt redskab for befolkningerne i udkantsområderne. Hvis den økonomiske skævvridning fortsætter (f.eks. i forhold til huspriserne) er det indbygget i udligningsreformen, at der sendes flere penge til yderområderne. Er det ikke bedre

at lave denne form for politik frem for diverse støtteordninger? Bosætningsmulighederne forbedres bl.a. ved, at reglerne laves i kommunerne, og at der sker en regelforenkling. Kommunal- og strukturreformen er godt for bæredygtighed og udvikling i landdistrikterne, da den sikrer, at beslutningskompetencen kommer tættere på borgerne.

Keld Andersen, fmd. Landdistriktsrådet Morsø Kommune: "Der er for mange "kan" og for få "skal" i Landsplanredegørelsen. Man må undgå, at landet "knækker" over i yderområder og det øvrige Danmark – yderområderne skal have en højere prioritet og som minimum tilføres de samme midler som i dag.

Der tales i øjeblikket meget om en styrkelse af uddannelsesområdet i Danmark. Vi har gode eksempler fra Mors, hvor vi fra amtet har fået dispensation til at have et lavere antal holddeltagere på aftensskoleområdet. Vi håber, at denne mulighed vil være til stede efter strukturreformen."

Olav Juul Gaarn Larsen, Læsø Kommune: "Planlægningen må ikke blokere for de gode initiativer på området. Der er ofte det problem, at tankerne tænkes i øst, men skal leves i vest. Landdistriktsredegørelsen giver udtryk for, at landdistrikterne blot skal bruges til fortravlede byboere."

Underholdning efter debatten:

Underholdningen var lagt i gode hænder hos Lemvig-Thyborøn/Harboøre Musikskole ved leder Poul Erik Henriksen og en solo-blokfløjtenist, der spillede som en drøm. At han tilmed var blind og dermed kunne alle noderne udenad, var fascinerende.

“Lemvig Lillekor” fortsatte med et program sammensat af en bred vifte af de genrer, som koret beskæftiger sig med: skandinavisk musik, dansk revy, cubansk musik, beat og sving. Koret blev dannet for ca. 15 år siden og tæller for tiden 8 sangere.

Eddy Marrup, Hallund-Hollensted Borgerforening, problematiserede den reduktion af EU-landdistriktsmidlerne fra 1,1 mio. kr. til 800 mio. kr., som tilsyneladende er blevet en realitet, siden Fødevareministeren i efteråret var på turne i Danmark for at fortælle om det nye landdistriktsprogram.

Werner Woer, Vindinge - Rosilde Beboerforening, spurgte til, hvad staten vil gøre for de mennesker, der kommer i klemme, fordi deres ægtefælles statslige arbejdsplads skal flytte fra den ene del af landet til den anden.

Thomas Kastrup-Larsen, Aalborg Kommune: “Hvilken konkret betydning har globaliseringsstrategien for landdistrikterne?”

Leif Mikkelsen var inde på, man skal holde op med at beskyldte regeringen for at gøre beboere i landdistrikterne til kustoder. “Vi skal alle tage et medansvar for at udvikle yderområderne. Der skal gang i det lokale, i foreningslivet. Landsbyborgerne skal rette ryggen og ikke kun leve af støtte. I stedet for blot at kigge på tilskudsmulighederne fra EU mv., skal man også kigge på den politik, der føres i kommunerne på de forskellige områder. Jeg har tillid til, at kommunerne tager et medansvar for, at der tages hånd om både land og by.

Der er allerede i dag klare regler for de folk, der måtte komme i klemme pga. flytninger af offentlige virksomheder.

Vedrørende globaliseringsstrategien er det centralt, at man ikke kun kigger udad, men også indad på ens egne styrker. I Danmark har vi en tradition for iværksætteri, erhvervsudvikling, alternativ energi m.m., der kan medvirke til bæredygtighed – ikke mindst i landdistriktsområderne.”

Anne Marie Tovborg gjorde opmærksom på, at de statslige midler tilflyder de stærke udviklingsområder i hovedstaden og langs bybåndet i Østjylland. “Landdistrikterne vil helst selv, men det kræver en hjælpende hånd til igangsætning. Udligningsreformen kræver, at der sættes noget i gang – med en god infrastruktur og kultur til børnefamilierne kommer bosætningen, men der er behov for hjælp i de tyndt befolkede områder.”

Leif Mikkelsen påpegede, at den offentlige vækst er sket i amt og kommuner - ikke i staten, hvor der har været nulvækst i statens udgifter. “Ergo er der i dag flere penge i kommunerne end tidligere. Globaliseringsstrategien peger netop på, at der er brug for mere iværksætteri og uddannelse – også i yderområderne. Der må altså ikke ske en skævvridning. Udligningsreformen vil hindre en sådan skævvridning, da den flytter penge til de svage områder. Endvidere vil der med de nye og større kommuner være flere mennesker, der har et skattemæssigt ansvar for landkommunerne. Der vil således ske en større grad af omfordeling inden for de nye kommuner.”

Lone Andersen, fmd. Landdistrikternes Fællesråd, efterlyste en koordinerende indsats mellem de fem ministerier, der arbejder med landdistrikter. “Vækst, udvikling og levevilkår hører under Fødevareministeriet, og miljøministeren skal ikke tage penge derfra. Der skal være balance mellem de tre akser i EU’s landdistriktsprogram.”

Som afslutning på debatten efterlystes endnu engang klare udmeldinger omkring EU’s landdistriktsmidler.

Godmorgen - tak for i går

Morgenen startede med fællessang: "Danmark, nu blunder den lyse nat". Forfatteren Thøger Larsen er født i Lemvig og har levet sit liv her.

Lemvig Kommunes borgmester **Jørgen Nørby** bød herefter velkommen med følgende ord:

"Godmorgen – tak for i går. Når der tales om bosætning og erhverv, kan man stille spørgsmålet, om man kan bo sådan et sted som i Lemvig? Da TDC garanterede bredbånd til hele byrådet og sagde, at de lagde kobber ud alle de steder, hvor der kunne leve mennesker, kunne man hermed konstatere, at der

er steder, hvor mennesker ikke kan leve! Der er i hvert fald ikke lagt kobberledninger ud over hele Lemvig Kommune. Som indbygger i Lemvig Kommune er vi stolte over vores egn med dens kultur og øvrige kvaliteter, som vi holder af. Fra TV Midt/vest hørtes på et tidspunkt "at Danmarks mest krøllede hjerner bor derude, hvor der ikke kan leve mennesker".

Formålet med denne landdistriktskonference er at styrke hinanden i, at der er liv udenfor alfa-området – udkantsområdet, nej, det er verdens navle. Lemvig har en lang og stolt historie bag sig. Politisk har man fundet ud af, at det er op ad bakke, da ingen automatisk kommer og hjælper. Man må kæmpe selv, og det bliver gjort. Der satses på kvalitet og på det, man selv godt kan lide.

Lemvig Kommune er Danmarks femte største kommune arealmæssigt, med stor tæthed af grise og bl.a. flest økologiske landmænd. Industrien er nicheproduktioner, hvilket dermed ikke skaber udflagning. Turismen er stor med en omsætning på minimum 100 mio. kr. årligt til kommunekassen. Der vil fremover ske udvikling på dette område, men turistområdet skal ikke bare selv bestemme.

Der er stor udnyttelse af vinden til vindmøller, og der produceres dobbelt så meget energi, som Lemvig Kommune selv bruger.

De fleste mennesker i kommunen bor udenfor centerbyerne. Her tænkes i landdistriktsudvikling som en naturlig tråd i alt, hvad kommunen gør; man er stolte af centerbyerne, men giver mulighed for, at det kan blomstre omkring disse byer, bl.a. i form af decentral børnepasning, skoler og ældrepleje – tingene skal

hænge sammen. Der er stærke fællesskaber i lokalsamfundene.

Sognene har brugt bioenergiudviklingen til at tjene penge – der er sparet på afgifter på affald til regeringen, da mindre affald gav penge til egen kasse.

Lemvig Kommune har stærke lokalråd, der samarbejder med kommunen. Kommunens tekniske udvalg fik for nylig en pulje til at give tilskud til lokalområderne, og dette mundede ud i et stort løft til f.eks. multi-sale, it-udstyr, byfester m.m. Hvad man har ønsket at stå sammen om i lokalsamfundene, har man kunnet udbygge.

Desværre ser det ud til, at befolkningstallet i kommunen falder, selvom der bygges som aldrig før. Dette giver problemer, og jeg tror ikke, at strukturreformen er løsningen her. Vi skal bygge på ildsjælene. Dét, der skal få det til at lykkes, er, at vi vil noget i fællesskab. Varm luft flytter intet. F.eks. er der historien om manden, der kunne vænne sin hest af med at æde – men den døde af det. På det overordnede politiske plan må man ikke tage lysten fra landsbyerne til at løse problemerne. Vi skal dog huske ikke at "klynke", men fortælle de gode historier."

Indlæg ved Thorkild Ærø, forskningschef ved Statens Byggeforskningsinstitut (SBI): Bosætning i landets yderområder – hvem er tilflyttere og hvorfor kommer de?

Forskningsprojektet "Bosætning i yderområder", som SBI gennemførte i 2005, lå til grund for indlægget. Målsætningen med projektet har været at give en nærmere karakteristik af, hvem der flytter til og forlader yderområderne, hvorfor man vælger at bosætte sig her, og hvad der afholder andre fra at gøre det samme.

Indledningsvis viste Thorkild Ærø data for, hvordan danskerne drømmer om at bo versus hvordan danskerne rent faktisk bor:

41 % drømmer om at bo i typehus
21 % drømmer om at bo i muremsterbolig
17 % drømmer om at bo i boligblok
12 % drømmer om at bo på landet

Realiteterne er, at

41 % bor i parcelhus og muremsterbolig
38 % bor i blokke
5 % bor i stuehuse på landet

Forskellen i tallene skyldes bl.a., at familier oftest drømmer om at bo i et hus, men realiteterne er, at mange af disse boligtyper afhænger af to indkomster.

Når folk flytter, skyldes det skift i husstandssituationen (husstandens sammensætning, job/uddannelse, ressourcer/livsform, boligudbuddet/ejerformer).

Tendensen i nettotilflytningen afspejler sig i m²-priserne; Hovedstadsområdet (Sjælland) og Østjylland har således den største tilflytningsprocent, mens resten af landet oplever en tilbagegang.

Undersøgelsen viser, at flyttehyppigheden er størst i aldersgruppen 18 – 30 år, og topper omkring de 25 år. Hvert år flytter i gennemsnit 17 pct. af befolkningen. Tallene viser, at vi er meget stedbundne. Eksempelvis er der meget lav flytning blandt personer over 60 år. Kigger man på husstandstyper, udgør "enlige uden børn" i dag en større gruppe – i 2005 over 35 pct. Husstandstypen "par med børn" har derimod oplevet et fald siden 1980'erne.

Kigges der på, hvilke boligtyper, der efterspørges, spiller nostalgi, oplevelse og individualisme ind. Som eksempel på individualisering kan nævnes Jakaborg i Sverige, der er en nyopbygget by i ældre stil, hvor alle husene næsten blev solgt fra dag ét.

Tallene viser, at 2/3 af tilflytterne til yderområderne er i beskæftigelse. Boligmassen, der efterspørges, er i overvejende grad ejerboliger/enfamiliehuse og private udlejningsboliger. Endelig viser undersøgelsen, at der kan udledes tre typer af tilflyttere til yderområderne:

1) De lokale – de, der kommer tilbage: Nogle flytter "tilbage" til det område, hvor de er vokset op. De vender tilbage efter et uddannelsesforløb eller i forbindelse med et jobskifte. Andre flytter tilbage, når de bliver skilt eller på anden måde kommer i en situation, hvor de får brug for familie og venner. Denne type af tilflyttere har et relativt godt kendskab til området, bliver nemt integreret og falder hurtigt til. De kender til kvaliteterne i området, hvoraf mange har været svære at undvære.

2) De opsøgende – de, der søger et simpelt liv: Andre tilflyttere har omhyggeligt, efter mange overvejelser, valgt at flytte til et af de undersøgte yderområder. De er tilflyttere uden nærværdige relationer til hverken stedet eller dets beboere. Nogle kvitter deres hidtidige job, idet de ønsker at bo og arbejde i samme område.

Denne type af tilflyttere har en drøm, som de søger at realisere. På boligsiden handler drømmen om realisering af et boligprojekt. Gennem istandsættelse og ombygning søger de "at få det, som man gerne vil have det". Og de undersøgte yderområder rummer alle boliger, der kan honorere disse drømme. Her kan man få bygninger af bygningskulturel kvalitet til priser, som tilflytterne synes de har råd til, sammenlignet med priserne i de områder de kommer fra.

Men også forventninger om et godt nærmiljø og et ønske om nye sociale relationer indgår i drømmen. De bygger på en forestilling om, at man her – i modsætning til livet i de større byer – kan opnå en mere tryk tilværelse i et tættere og måske mere forpligtende fællesskab. Af disse grunde er denne type tilflyttere afhængige af lokalsamfundet – både i form af inddragelse og accept. De er engagerede og vier deres liv til stedet.

3) De frie og selvkørende – de, der søger

herlighed: Det er dem, der søger områdernes bolig- og naturmæssige herligheder, men som er mindre afhængige af sociale relationer til beboerne på stedet. De er relativt uafhængige, fordi de bevarer deres sociale netværk, hvor de kommer fra. De pendler typisk ud af området, "fjernarbejder" eller har forladt arbejdsmarkedet for at realisere en otiumtilværelse.

Afslutningsvis talte Thorkild Ærø om boligudbuddet i yderområderne. Der er generelt et stort udbud af billige, men også dårlige boliger, og der spekuleres flere steder i lejeboliger. Skal man måle kvaliteten i landsbyerne, kan man konstatere, at nogle steder er præget af forfald og opdeling mellem tilflyttere og fastboende. Andre steder er der imidlertid en høj grad af social aktivitet og et kulturelt liv, og der er gode muligheder for at opnå integration i området bl.a. gennem arbejde og social position.

Som opsamling og perspektivering af sit oplæg var Thorkild Ærø inde på, at der er store herligheder i yderområderne, men generelt et for svagt kendskab hertil. Der er generelt behov for bedre modtagelse af tilflyttere og en mere positiv stemning i de undersøgte områder.

Yderområderne har behov for at fremme boligkvaliteten – det drejer sig både om bedre lejeboliger og mindre forfaldne bygninger. Skal man i yderområderne gøre noget konkret, kan det bl.a. være at definere sin målgruppe for tilflytning: der skal skabes en større bevidsthed om, hvem man ønsker at tiltrække til området. Herudover bør man gøre en større indsats for at formidle de kvaliteter, der er i området, samt oplyse om de muligheder, som området tilbyder.

Indlæg ved Bodil Bjerring, antropolog fra Aalborg Universitet: Kvinder og mænds arbejds- og familieliv i udkantsområderne i Danmark. Hvem bor hvor – og hvorfor?

Bodil Bjerring har over en længere periode undersøgt en gruppe unge voksne mænd og kvinders arbejdsliv i Skagen. Hvad knytter dem til det sted, de bor? Hvordan spiller køn, arbejde, uddannelse og familieliv ind i deres valg af bosætning?

Hvilke fremtidsbilleder tegner de unge af det sted, hvor de p.t. bor? Og hvad kunne gøres anderledes, hvis både kvinder og mænds interesser skal tilgodeses?

Bodil Bjerring fremlagde indledningsvis tre begreber, der må medregnes, når man i dag forsøger at forstå moderne arbejds- og bolig mønstre:

- **Fleksibilitet**; svarer arbejdets organisering til tidens krav?
- **Mobilitet**; svarer flyttemønstre og bevægelser på arbejds- og boligmarkedet til tidens krav?
- **Grænser**; hvilke grænser på det kønsopdelte arbejdsmarked, på det fagopdelte arbejdsmarked samt i boligområder skal tilgodeses for at gøre menneskers organisering af deres hele liv tidssvarende?

Det er vigtigt, at man får tilgodeset nogle fællesskabsløsninger. Folk vil således være individualister, men samtidig indgå i et fællesskab. Nye behov skal tilgodeses udviklingen.

Et andet aspekt af diskussionen om Danmarks udkantsområder er det blik, man som indbygger i udkantsområderne anlægger på sin egen situation.

Bodil Bjerring delte undersøgelsens resultater op i fire indblik og udblik, som kunne udledes af den undersøgte gruppe:

- Et pessimistisk forfaldsblik, med fokus på ulighed, faldende befolkningstal osv. Det er især de unge kvinder i Skagen, der har dette syn.
- Et pessimistisk dominansblik, med fokus på at udkantsområderne udvikler sig på centrenes præmisser.
- Et optimistisk globaliseringsblik, der fokuserer på udnyttelsen af forskelle og de forskellige ressourcer, der er i forskellige områder af Danmark. Verden står åben for såvel centrene som udkantsområderne.
- Et optimistisk og grænseoverskridende blik med fokus på grænseoverskridende eksperimenter. Ser udkantsområder som centre for fornyelse. Når man bor i udkantsområderne kan man med fordel bidrage med en civilisationskritik "lidt udefra".

Det er ifølge Bodil Bjerring vigtigt, at man tror på det sidste blik for at der kan laves nytænkning og rammerne kan sprænges. Udkantsområderne har en force, men det kræves, at også de konservative i udkanterne begynder at åbne op og kommer med alternative svar på tidens udfordringer.

Men hvad kan/skal de forskellige aktører, der er involveret i problemstillingen, så konkret gøre for at forbedre situationen? Bodil Bjerrings bud var, at det offentlige tænker i nyskabelse af rammerne for at leve og fungere i udkantsområderne. Passer boligerne, institutionerne mv. til tidens krav? Bl.a. skal uddannelsesaktiviteterne optimeres – fx ved i højere grad at fokusere på sprog- og IT-kundskaber. Arbejdspladserne skal skabe udfoldelsesmuligheder, der er tidssvarende, og finde ud af at optimere udnyttelsen af de

menneskelige ressourcer uden samtidigt at skabe stressede medarbejdere. Af den enkelte kræves det, at man tænker sig selv som verdensborger og handler lokalt aktivt i forhold til at omstille sig til det nye, herunder til en stadig mere globaliseret verden. I den forbindelse henviser Bodil Bjerring som afslutning til en sætning fra Lotte Svendsens film "Bornholms stemme": *Kun døde fisk flyder med strømmen.*

Indlæg ved Johs. Nørregaard Frandsen, institutleder ved Syddansk Universitet: På Herrens Mark eller kampen om den store, udendørs fortælling.

Johannes Nørregaard Frandsen talte om lokal identitet. Også han lagde ud med at opridse nogle grundlæggende parametre i den enkeltes tilrettelæggelse af sit liv:

- Mening
- Anerkendelse
- Tryghed

De tre begreber udgør den enkeltes motiv for at foretage sine valg. Hvad der så definerer eller skaber dette motiv er meget forskelligt og også foranderligt over tid.

Den overordnede ramme for oplægget var i forlængelse af disse begreber "den store udendørs fortælling". Hvordan vi har det, og hvordan vi agerer, handler i høj grad om hvilke historier, vi fortæller hinanden om os selv og vores omgivelser.

Johs. Nørregaard Frandsen fremhævede, at vores livsmønstre i dag ikke længere er kendetegnet af de lange bagudrettede strukturer, som tidligere var tilfældet. Han karakteriserede derimod vores nuværende samfundsform som "ketsjer-samfundet". Der, hvor strengene mødes, er vi "on", og der, hvor hullerne er, er vi "off" og ryger altså gennem nettet. Det gælder om at være "on", og den enkelte forsøger konstant at vælge i relation til førnævnte parametre i sin stræben efter ikke at ryge igennem.

For udkantsområderne handler det om tre ting:

1. At sikre vidensspredning
2. At sikre uddannelsesspredning
3. At få etableret højhastighedsnet i en fart - vigtigheden af dette sammenlignede han med industrisamfundets etablering af jernbanenettet.

Et essentielt problem for landdistrikterne (et begreb Johs. Nørregaard Frandsen i øvrigt opponerede stærkt imod: Der findes ifølge ham ikke længere landdistrikter i Danmark – kun udflydende byområder) er, at den

historie, der fortælles, i alt for høj grad peger bagud. Det er bevidstheden om fortiden, der styrer perceptionen af nutiden. Historien om det nationale, historien om det kristne og historien om det lokale.

Billedet af "det er så yndigt ude på landet" fylder alt for meget, selv om folk generelt har vanskeligt ved at definere, hvad "et lokalsamfund" egentlig er, udover en konstruktion af en verden, hvor der er tryghed, anerkendelse og mening. Den fortælling, man i så fald flytter ind i, er således en drøm, og "Ude på landet" er en konstruktion.

De nye kommuner skal tilpasse sig videnssamfundet. De skal også acceptere det forhold, at udviklingen vil og skal være forskellig i de forskellige kommuner. Videnssamfundet handler om forskelligheder og om at turde denne forskellighed – at tænke i forskelle. Danmark er global i den globale verden, hvor grænserne falder.

Fokus skal fremover være på:

- At etablere sociale netværk
- At udarbejde et ressourcekatalog/atlas
- At definere sig selv og sit mål

Man skal i landdistrikterne stille sig selv følgende spørgsmål: Hvor vil man hen? Hvilken historie skal der fortælles om ens lokalområde? Og hvad mener man med begrebet udvikling? Enhver kommune, region og lokalområde må bruge meget tid på at lave et ressourcekatalog – ellers kan udviklingen løbe bag om én og komme til at lade billederne styre én, frem for at man selv styrer billederne.

Efter de tre oplæg var der debat:

Barbara Diklev, LAL: "Alle har været enige om, at uddannelse er et parameter, der påvirker bosætningen, også i udkantsområderne. Der bør være samarbejde mellem alle ministerier, så alle forstår vigtigheden af at skaffe uddannelse til områderne. Et eksempel fra Mors viste, at dispensation ved holdstørrelser på det lokale VUC har en effekt. Hertil kommer, hvordan vi skal forholde os til LAG'erne? Hver kommune bør fremover have sin egen LAG."

Ole Glahn, kommunalpolitisk ordfører for Det Radikale Venstre: "Hvis man skal skabe noget mellem mennesker, skal der være noget at være fælles om i landsbyerne. Har I forslag til, at lokalsamfundet gennem fællesskaber kan gives kompensation? Friskolerne er eksempler på fællesskaber, man selv betaler for."

Gudhild Olesen Møller, Event & Aktiv Forum for Sydmons, ville i den forbindelse gerne slå et slag for folkeuniversiteterne..

Bodil Bjerring henviste til, at noget af dét, der holdt de unge kvinder i Skagen, var deltagelse i fællesskaber, der påvirkede deres arbejdssituation.

Hun opfordrede til, at man oprettede andre typer af fællesskaber, f.eks. omkring det sociale liv. Der var mulighed for at eksperimentere i mindre områder, så der kan skabes bosætning.

Johs. Nørregaard Frandsen: "Uddannelsesystemer er komplekse. Hvert sted skal have sine uddannelser, men uddannelsesressourcerne skal ikke smøres ud. Universiteterne bør have et niveau, der lader sig måle i internationale sammenhænge. Udvikling kommer, hvor der er uddannelse. Landsbyerne bør have andre parametre at "kæmpe for" end kun skolen; lav en plan for hele landsbyen med styrker, svagheder og muligheder. Lokalsamfundet er ikke kun lokalbutikken og skolen – landsbyen skal sætte egne ord på." Fra tilhørerne blev der spurgt om kommunens manglende ret til opkøb og nedrivning af faldefærdige bygninger og om foreningernes betydning for tilflytning – hvad var panelets holdning hertil?

Thorkild Ærø: "Fællesskaber må ikke virke omklamrende. Nogle ønsker at deltage, men ønsker det "on" og "off". Der skal være plads til både karriere og fritidsliv. M.h.t. nedrivning er det måske nødvendigt med en prioritering blandt landsbyerne? Byfornyelsesloven har gjort noget m.h.t. nedrivninger, men denne mulighed er væk i dag, idet ekspropriering ikke længere er en mulighed i loven – måske skulle denne mulighed tilbage, da den kan være aktuel for nogle områder med mange forfaldne landejendomme."

Johs. Nørregaard Frandsen: "Når vi taler om idrætsforeningernes betydning for landsbyen, må foreninger have en fremadrettet linie og ikke kun fastholde tingene. Vi befinder os i en byagtig struktur, hvor vi bevæger os – mennesker har ikke rødder, men fødder."

Bodil Bjerring: "Der er ingen modsætninger imellem at leve et normalt liv og samtidig leve et globalt liv. Hvis halvdelen prioriterer det lokale, og den anden halvdel det globale, er det dårligt. Alle skal have muligheden for at være verdensborgere."

Bjarke Nielsen, Nørre Djurs Computer-Bøvl-Miljø slog et slag for højhastighedsopkoblinger, der er nødvendige på landet for udviklingen.

Egon Noe, Danmarks Jordbrugsforskning spurgte, hvordan der tiltrækkes kvalificeret arbejdskraft ude på landet? Hvordan gøres det attraktivt for kvinderne at flytte tilbage landdistrikterne efter endt uddannelse?

Michael Martensen, freelance journalist benyttede lejligheden til at reklamere for en bog om skoler i landdistrikter, som han er ved at skrive. Bogen forventes færdig til efteråret 2006.

Preben Christensen, Lemvig Kommune: "Vi arbejder allerede med højhastighedsnet, uddannelsesmuligheder og ressourcekatalog. Men hvordan får vi fat i de

7 pct., der gerne vil flytte på landet, men ikke gør det? Hvordan brander vi dét at bo i landdistrikterne bedre end nu? Kan der kobles nogle fordele på rent landspolitisk (mindre holdstørrelser, differentieret kilometeropgørelser, mindre skoleklasser) i landdistrikterne?”

Bodil Bjerring: “På europæisk plan er det kendt, at mændene i yderområderne bliver på egnen og kvinderne søger væk. Måske bliver de kvinder, der rejser væk, erstattet af kvinder fra udlandet? Når kvinder får en højere uddannelse – ofte i den offentlige sektor – må den offentlige sektor hjælpe med at løse proble-

met. Måske kan de nye storkommuner give nye muligheder?”

Thorkild Ærø: “Det er vigtigt at slå på bredden i forbindelse med branding, image m.m. Der må sættes ord, billeder og begreber på. Historierne skal fortælles på en differentieret måde.”

Johs. Nørregaard Frandsen: “Forskelligheden blandt de fem og 12 pct., der er interesserede i landdistrikterne, er primært drømmene. Måske blokerer børnene for udflytning til landet? Der skal være plads til forskellighed. En anden interessant tanke kunne i den forbindelse være, hvordan vi kan tænke i forskelle – kan vi f.eks. regulere skatteprocenterne?”

Indlæg ved Ellen Damgaard, museumsinspektør ved Lemvig Museum: De små herlighedens paradis – om natur og kultur som potentiale for udviklingen på Lemvig.

“Vestjylland er langt væk, det er tyndt befolket, der er mørkt på landevejene om natten, naturen er øde, der er havgus og blæsevejr – langt til storbyens lys. Det lyder jo ikke ligefrem som noget “Paradis”. Er det overhovedet meningen, at der skal bo mennesker i Vestjylland? Det spørgsmål kan man godt stille sig i en tid, hvor alle taler om befolkningstilvækst, højtuddannede tilflyttere og oplevelsesøkonomi.

De “landdistrikter”, som vi kender i dag, er resultatet af en udvikling, der begyndte for kun godt 100 år siden, båret frem af en markant befolkningstilvækst. Meget af det, der blev skabt i begyndelsen af denne periode, er nu ved at forsvinde. Vi er ved slutningen af en periode og på vej ind i en ny. Og vi har ikke længere en befolkningstilvækst som lokomotiv. Og hvordan skal fremtiden så se ud?

Fremtiden skabes som resultat af en række valg, vi rent faktisk træffer, ud fra de værdier, vi sætter højt – f.eks. valg af bosted, egne ønsker og ønsker for andre. Myndighederne sætter rammerne omkring.

De *værdier*, som findes i et lokalsamfund, kommer ikke altid åbent til orde – de er der, uden at vi behøver at tale om dem, hvis ikke de da bliver truet. De tager deres udgangspunkt i en fælles geografi, som man kan overskue, og som man kender både i tid og rum. Sådan er det for mange mennesker i Vestjylland; men sådan er det for stadigt færre mennesker i det danske samfund.

Fremtidens udvikling afhænger meget af vores egne valg – ofte kommer udviklingen i bølger eller spring, som et resultat af mange menneskers fælles valg. Derfor kan man ikke overlade helt til myndighederne at planlægge udviklingen. Helt konkret så hjælper det ikke, at myndighederne vil hjælpe den lille købmand ved at forbyde nye storcentre, hvis folk selv fylder bilen med varer hver lørdag i Bilka og Netto i stedet

for at finde på løsninger, der kan udvikle den lokale handel.

Befolkningen i landdistrikterne må sammen grundigt overveje, hvilke ønsker og behov vi har og sammen finde nye løsninger. Måske kommer Vestjylland igen til at se ud som for godt 100 år siden? Kunne man ikke tænke sig at gøre det til et potentiale?

Hvis vi skal se på fremtiden, hvad får vi så brug for?

- Vi får brug for den vestjyske tradition for aktivt at medvirke til en løsning af egne problemer.
- Vi får brug for en kreativitet, der tager sit udgangspunkt i en grundig lokal drøftelse af, hvilke behov vi har - og hvilke muligheder der er. Og som vel at mærke ikke bare tænker på at fastholde det, der var – den lille skole, købmanden, forsamlingshuset, foreningslivet. Det er fysiske rammer og funktioner, som vi har arvet fra en helt anden tid, hvor folk fik fem børn, kvinderne arbejdede hjemme, og der var rift om bestyrelsesposterne.
- Vi får brug for at dyrke "småskala" som et potentiale.
- Og så får vi brug for at se virkeligheden i øjnene – det er et udbredt kommunalt luftkastel at tale om befolkningstilvækst, om at "tiltrække højtuddannede tilflyttere", eller om at "udvikle it-arbejdspladser" – som om det skaber udvikling bare at skrive disse ord ned i en visionsplan.

Det er vigtigt at støtte og udvikle "det innovative, fleksible og rummelige arbejdsmarked" – der er mange gode eksempler på virksomheder i området, der kan virke som inspiration. Derudover er det vigtigt at støtte udkantspotentialet – det skal være en fordel at befinde sig "i udkanten" af det hele. Den gode historie skal markedsføres.

Lad os ikke bekymre os så meget om at tiltrække tilflyttere – lad os i stedet arbejde for at gøre det tiltalende at blive boende, for dem som faktisk gerne vil bo her, som vil arbejde på de lokale virksomheder, og som vil gifte sig med naboens datter, og som synes at deres børn skal vokse op i overskuelige rammer i nær kontakt med naturen.

Og gid vi så kunne få støtte til en udvikling af infrastrukturen, gode vejforbindelser, ordentlige offentlige bus- og togforbindelser med kobling mellem det lokale og det landsdækkende netværk, så folk kan pendle ubesværet mellem bolig og arbejde.

Og hvis der endelig skulle forvilde en enkelt højtuddannet tilflytter hertil – og det sker jo heldigvis – så skal vi tage ordentligt imod dem, f.eks. med velkomstpakker og netværksdannelse med de fastboende.

Så mine anbefalinger for en fremtid for Lemvig-egnen er:

- Innovative, omstillingsparate, fleksible og rummelige erhvervsvirksomheder. *Det har vi heldigvis allerede.*
- En satsning på oplevelse og nye muligheder i en storslået natur. *Og her ville det være en rigtig god idé igen at tilføre flere offentlige midler til Statsskovdistriktet – deres folk er nemlig både professionelle og idérige samarbejdspartnere, når det gælder udvikling af de vestjyske potentialer.*
- En udvikling af oplevelsesværdien på de mange små kultursteder. *Her kommer vi til at savne Ringkøbing Amts satsning på det såkaldte "Kultursamarbejde". Det er altså vigtigt at få støtte fra det offentlige fremover til dette unikke projekt.*
- En satsning på de mennesker, der allerede bor her og gerne vil blive. *Og det bør ske i samarbejde mellem kommunen, den lokale undervisningssektor og erhvervslivet.*
- En infrastruktur, der understøtter pendling mellem bolig og arbejdsplads og mellem landsdelene. *Her må kommuner og stat arbejde sammen – det handler om udbygning af vejnettet og om tog- og busforbindelser, så man hurtigt kan komme rundt på egnen, i regionen, i landet – og til udlandet med sine produkter.*

Lemvig ligger i en udkant af Europa – derfor har vi brug for både Lidenlund-idyl, opfindsomme erhvervsfolk, naturområder og en ordentlig infrastruktur. Noget af det kan og skal vi selv klare, til andet har vi brug for statens hjælp.

For naturligvis skal der bo mennesker i Vestjylland – for at vende tilbage til mit indledende spørgsmål. Faktisk har vi også gode muligheder for udvikling her i "de små herligheder Paradis".

På den anden side må vi erkende, at i "Paradis" bor der jo ikke så mange – og det er netop det fine ved det."

Indlæg ved Mette Vedel, direktør for Nordvestjysk Erhvervsråd og Erhvervscenter

"Nordvestjysk Erhvervsråd blev etableret i efteråret 2002 ved en fusion af erhvervsråd, erhvervsforeninger, erhvervskontorer og erhvervscentre i vores nordlige ende af Ringkøbing amt. Hermed blev det muligt at etablere et professionelt erhvervskontor med konsulenter med forskellige kompetencer, der kunne besøge lokalsamfundene og virksomhederne, og dermed se hvad der skete og bedre forstå, hvad der skal til.

Og i går fik I lejlighed til at se noget af det der sker. Nogle af jer har set på erhvervsliv, nogle på natur og

fritidsmuligheder og nogle har hørt om kulturpersonlighedens betydning. Men hvad er vilkårene. Ja vilkårene er her som i alle landdistrikter, at Lemvig er et landdistrikt under globalisering. Landdistriktet Lemvig er en del af et større vestjysk landdistrikt, som indgår i et globaliseret marked for varer services, kapital og arbejdskraft – eller er det? Det afhænger af øjnene der ser, og det her er synsvinklen udefra.

Den rapport, som lokalrådet i Lemvig udgav for kort tid siden, fortæller en anden historie, historien set indefra. Her er der ikke meget globalisering over Lemvig. For set indefra består Lemvig af 12 lokalsamfund eller sogne. – Og udlandet det begynder et eller andet sted øst for den jyske højderyg, måske så langt væk som Storebælt, skriver forfatteren til rapporten.

Men rapporten fortalte også, at der er en klar bevidsthed om og accept af, at rent arbejdsmæssigt er lokalsamfundene en del af det nordvestjyske arbejdskraftopland – afgrænset som den nordlige del af Ringkøbing amt – Lemvigs arbejdsområde.

Accepten af pendling som en forudsætning for lokalsamfundenes overlevelse er også en accept af, at lokalsamfundene som lukkede enheder ikke er økonomisk bæredygtige. Denne accept er måske forudsætningen for at kunne bevare de værdier, som bliver sat allerhøjest i lokalsamfundene. Nærhed og fællesskab med naboer – og allerhelst med en skole, en dagligvareforretning og et godt foreningsliv. Livet i og med en stor og varieret natur, som en væsentlig livskvalitet.”

Herefter gennemgik Mette Vedel forholdet mellem ind- og udflytning i området omkring Lemvig, hvor der ikke er balance, medmindre man betragter hele Nordjylland som en helhed i arbejdsmarkeds- og erhvervsudvikling.

“Uddannelsesniveaulet ligger i Lemvig tæt på gennemsnittet i Nordvestjylland. Der er flere faglærte og ufaglærte og færre højtuddannede i forhold til landsgennemsnittet. Ubalancen mellem arbejdskraftudbud og efterspørgsel er forsøgt løst ved at skabe bedre infrastruktur – man kører i dag længere efter sit arbejde end før.

Beskæftigelsen har udviklet sig positivt, og det kunne være fristende at sige, at bare man får vej nok i den rigtige kvalitet, så løses problemet. Og det er da en løsning, som man skal blive ved med at arbejde for. Man skal kunne få varer og arbejdskraft ind og ud af området, hurtigt og effektivt.

Samtidig må der arbejdes for at udvikle iværksættervirksomheder og flere arbejdspladser med et højt vidensindhold og en høj værditilvækst i de bestående virksomheder både i Lemvig, Holstebro og Stuer. Der

kræves nye kompetencer, som kan udvikles gennem efteruddannelse og opkvalificering eller hjælp udefra. Udsyn og mobilitet er kernebegreber. Det skal til for at skabe balance mellem input og output af ressourcer og værdier.

Erhvervsrådet er behjælpelig med at flytte forskningsbaseret viden direkte ind i de håndværksbaserede ejerledede virksomheder, som udgør en stor del af det erhvervsmæssige fundament i Lemvig-området. Man har lavet projekt Mind Connect, hvor virksomheder bruger forskere og udviklingsmedarbejdere i deres produktudvikling. Erhvervsrådets rolle har været at være formidlere – oversættere mellem virksomheder og den virksomhedskultur, der eksisterer på egnen, samt den videnskabelige metodiske arbejds metode. Det har givet gode erfaringer.

Et landdistrikt består af en række lokalsamfund, som alle er underlagt globaliseringens vilkår. Hvis man gør det rigtige, kan man få det bedste med fra alle verdener. Og det hjælper gevaldigt, når infrastrukturen – både den af asfalt og den af lyslederkabler – er i orden.

Det er for mig at se kernen i begrebet GLOKALISERING. Vi kan leve og arbejde lokalt, hvis vi tænker og agerer globalt.”

Projekt- udstillingen

